

**PA
TRIO
TYZM
JUTRA**

**MUZEUM
HISTORII
POLSKI**

Fundacja Rosa

**Muzeum
Powstania
Warszawskiego**

Seminarium:

„Słowa uczą pokolenia – wykorzystanie metod historii mówionej w edukacji”

3– 4 października 2015 r., Wrocław

Prowadzący: Piotr Dobrosz

Współpraca: Kamila Wierzbicka

PA
TRIO
TYZM
JUTRA

MUZEUM
HISTORII
POLSKI

Fundacja Rosa

Muzeum
Powstania
Warszawskiego

O organizatorze:

Mającą swoją siedzibę we Wrocławiu **Fundacja Rosa** powstała w 2004 roku. Od tego czasu aktywnie działa w Polsce jako organizacja pożytku publicznego. Fundusze, które otrzymuje w ramach corocznej akcji przekazywania 1% podatków na cele charytatywne, przeznacza na wspomaganie potrzebujących – szczególnie dzieci i młodzieży – w obszarach zdrowia i edukacji.

Głównym celem organizacji jest wspieranie wszechstronnego rozwoju i edukacji społeczeństwa, a zwłaszcza działalności społecznej, informacyjnej, wychowawczo-pedagogicznej, oświatowej oraz funkcjonowanie Fundacji Rosa opiera się na działaniach systemowych – realizowaniu projektów. Organizacja wspiera najmłodszych przebywających w placówkach leczniczych poprzez udostępnienie materiałów do prowadzenia zajęć w ramach *Kartki ze Szpitala* i *Kartki dla Powstańca*. W ten sposób troszczy się o małych pacjentów, poprawiając ich samopoczucie i zachęcając do podtrzymywania tradycji pisania listów.

Fundacja pamięta również o istocie dobrego poziomu wykształcenia, zbierając fundusze w *Twojej Szkole*, i przypomina, jak ważna jest edukacja prozdrowotna oraz odciążenie kręgosłupów najmłodszych, prowadząc program *Lekki Tornister*. Polega on na kształceniu w zakresie profilaktyki wad postawy, ważeniu i kontroli zawartości plecaków oraz finansowaniu zakupu i montażu szafek, w których uczniowie najmłodszych klas mogą zostawić ciężkie podręczniki i inne.

W ramach kampanii informacyjno-edukacyjnej *Rakoobrona* organizacja porusza problem trzech chorób nowotworowych: raka płuca, raka szyjki macicy i czerniaka skóry, zwracając uwagę uczniów ze szkół ponadpodstawowych na konieczność znajomości i stosowania się do zasad profilaktyki onkologicznej oraz życia zgodnie z zasadą, że najlepszy czas na działanie jest teraz.

O projekcie:

Pomysł na realizację projektu „**Powstańcy dzieciom – dialog pokoleń w kontekście walki o życie w obliczu wojny i choroby**” zrodził się podczas trwania specjalnej edycji prowadzonego przez Fundację Rosa programu „Kartka ze szpitala”. Latem 2014 roku, z okazji 70. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego, mali pacjenci z 31 oddziałów szpitalnych z całego kraju wykonali 3600 przepięknych, patriotycznych kartek, które dzięki pomocy Muzeum Powstania Warszawskiego trafiły do rąk bohaterów walk. Dzieci pisały na pocztówkach słowa „Dziękujemy za wolność”, niektóre dodawały własne, płynące prosto z serca życzenia. Wzruszeni odbiorcy kartek za wszelką cenę chcieli dopowiedzieć małym autorom wyjątkowych prac, jednak nie zawsze kontakt ten był łatwy – nie wszystkie dzieci podały adres do korespondencji. Powstańcy dzwonili więc do Muzeum Powstania Warszawskiego i Fundacji Rosa, a my dokładaliśmy wszelkich starań, by odnaleźć nadawców prac. W wielu przypadkach nam się to udało, a powstańcy i dzieci korespondują do dziś, prowadząc szczególnie, bo wielopokoleniowy, dialog. Chcąc podtrzymać wyjątkową relację dzieci z Powstańcami Warszawskimi, podjęliśmy prace nad kolejną inicjatywą.

Nasze starania zyskały uznanie **Muzeum Historii Polski** i dofinansowanie w ramach programu „**Patriotyzm jutra**” na realizację projektu pod nazwą „Powstańcy dzieciom – dialog pokoleń w kontekście walki o życie w obliczu wojny i choroby”. Postawą przedsięwzięcia stał się film „**Powstańcy dzieciom – ponadczasowe doświadczenia pokoleń**”, stanowiący swoistą pamiątkę w postaci zbioru historii wybranych uczestników Powstania Warszawskiego, ich spojrzenia na wojnę i patriotyzm; oraz odczuć małych pacjentów szpitalnych oddziałów dziecięcych. Przy jego pomocy chcieliśmy udowodnić, że doświadczenia pokoleń są ponadczasowe i uniwersalne, jak również zespolić połączone wcześniej generacje. Z drugiej strony film

PA
TRIO
TYZM
JUTRA

MUZEUM
HISTORII
POLSKI

Fundacja Rosa

Muzeum
Powstania
Warszawskiego

stanowi nieocenione narzędzie podczas zajęć edukacji pozaformalnej, będąc ważnym, lecz nie jedynym, elementem niestandardowej lekcji historii.

Uroczysta premiera filmu i wieńczące projekt spotkanie „Mali i Wielcy Bohaterowie – bo odwaga tkwi w każdym z nas” zaplanowano na 6 października 2015 r. w Audytorium Jana Nowaka-Jeziorańskiego w **Muzeum Powstania Warszawskiego**. Ponadto projekt „Powstańcy dzieciom” zakłada przeprowadzenie **seminarium „Słowa uczą pokolenia – wykorzystanie metod historii mówionej w edukacji”** (3– 4 października 2015 r., Wrocław), a także powstanie niniejszego scenariusza edukacyjnego.

Oba wytworzone w ramach inicjatywy Fundacji Rosa, Muzeum Powstania Warszawskiego i Muzeum Historii Polski narzędzia – film i scenariusz edukacyjny – zostaną bezpłatnie udostępnione zainteresowanym osobom pracującym na co dzień z dziećmi i chcącym wykorzystać edukację pozaformalną w realizacji prowadzonych przez siebie zajęć.

PA
TRIO
TYZM
JUTRA

MUZEUM
HISTORII
POLSKI

Fundacja Rosa

Muzeum
Powstania
Warszawskiego

SCENARIUSZ EDUKACYJNY

Właśnie trzymasz w rękach rezultat projektu „Powstańcy dzieciom – dialog pokoleń w kontekście walki o życie w obliczu wojny i choroby”.

W kilku prostych słowach wyjaśnimy Ci, w jaki sposób możesz wykorzystać niniejsze materiały w czasie Twoich zajęć. Przygotowany przez nas scenariusz polecamy wszystkim nauczycielom i edukatorom, którzy w swojej pracy poruszają takie tematy, jak: historia II wojny światowej, Powstanie Warszawskie, nacjonalizm, tolerancja, wielokulturowość czy różnorodność.

Jesteśmy głęboko przekonani, że przygotowany przez nas materiał spełni Twoje oczekiwania oraz będzie stanowił cenne uzupełnienie Twoich lekcji.

Jak go wykorzystać?

Materiał edukacyjny składa się z dwóch części:

– **filmu** (czas trwania: ok. 30 min): może stanowić samodzielny element zajęć. Przedstawia historie Powstańców Warszawskich, którzy z perspektywy czasu opowiadają, czym dla nich było powstanie, jak wyglądał ich świat w czasie wojny i jakimi wartościami kierowali się przez całe życie.

– **scenariusza warsztatu edukacyjnego** (czas trwania warsztatu: 90 min/2h lekcyjne): jest rozwinięciem filmu. Stanowi jego uzupełnienie oraz wprowadza aktualne tematy związane z patriotyzmem, ksenofobią, tolerancją i podejmowaniem codziennych decyzji. Warsztat zaplanowano na dwie godziny lekcyjne, składa się z interaktywnych metod edukacyjnych, które bazują na zasadach edukacji pozaformalnej. Zaletą warsztatu jest fakt, że każda z metod może być prowadzona osobno (w zależności od możliwości czasowych). Osiągnięcie zamierzonych celów będzie jednak możliwe tylko po zrealizowaniu wszystkich metod w zaplanowanej kolejności.

Dlaczego edukacja pozaformalna?

Ludzie uczą się przez całe życie. Pierwsze doświadczenie ze zorganizowanymi formami edukacji nabywamy w przedszkolu lub szkole. Równolegle do uczestnictwa w zinstytucjonalizowanym systemie kształcenia nasze umiejętności, wiedza i postawy kształtują się w procesie edukacji **incydentalnej** i **pozaformalnej**. Dlatego też zakończenie procesu sformalizowanej edukacji szkolnej bądź uniwersyteckiej nie kończy procesu uczenia się.

Formalny system edukacji (np. szkoły, uniwersytety, kursy zawodowe) ma na celu dostarczenie podstawowej wiedzy, wykorzystywanej w trakcie życia w społeczeństwie. Istotą edukacji formalnej jest „pionowa” zależność pomiędzy nauczycielem/osobą przekazującą wiedzę a uczniem/studentem/osobą uczącą się. Weryfikacja założonych osiągnięć nie następuje problemowo. Na jej podstawie wydawane są certyfikaty lub świadectwa, stanowiące często podstawę do uznania kwalifikacji zawodowych.

Edukacja pozaformalna ma charakter „nauki przez doświadczenie”. Uczestniczący w edukacji pozaformalnej zdobywają nową wiedzę, doświadczenie i postawy w trakcie dokładnie zaplanowanego procesu edukacyjnego, wspieranego przez trenera lub facylitatora. Weryfikacja założonych osiągnięć nie następuje problemowo, jednak rzadko wydaje się certyfikaty kompetencji nabytych w trakcie uczestnictwa w tej formie edukacji. Edukację pozaformalną charakteryzuje „pozioma” zależność pomiędzy uczącym się i trenerem/facylitatorem. Zadaniem facylitatora/trenera jest jedynie organizowanie sytuacji edukacyjnej

**PA
TRIO
TYZM
JUTRA**

**MUZEUM
HISTORII
POLSKI**

Fundacja Rosa

**Muzeum
Powstania
Warszawskiego**

mającej na celu wspieranie uczących się. W procesie edukacji pozaformalnej mogą być wykorzystywane takie metody, jak: praca nad projektem (praca metodą projektu), edukacja rówieśnicza (peer education), projekty mobilne czy obserwacja.

Edukacja incydentalna jest spontaniczna, niezaplanowana i ma charakter przypadkowy. Dlatego też nie jest możliwe precyzyjne określenie jej efektów.

Edukacja pozaformalna:

- Ma szczególne znaczenie dla ludzi, którzy nie mieli pełnego dostępu do edukacji formalnej, jest szansą dla młodzieży wykluczonej (np. niepełnosprawnej), pochodzącej ze środowisk dysfunkcyjnych czy posiadającej trudności z dostępem do sformalizowanego systemu edukacji;
- Wymaga przeprowadzenia starannego procesu projektowania, w szczególności określenia celów, wybrania odpowiednich metod oraz dokonania pomiaru skuteczności zaplanowanego oddziaływania;
- Może być realizowana w oparciu o metodę „peer education” (edukacji rówieśniczej), zakładającej wybór liderów młodzieżowych, będących dla rówieśników bardziej doświadczonymi kolegami, wspierającymi ich w procesie edukacji.

	Edukacja formalna	Edukacja pozaformalna
Metody nauczania	Kursy („pionowa zależność między uczącym a nauczonym)	„uczenie się przez działanie” – interaktywne formy i relacja uczonego – nauczony
Treść	Ogólna, określona przez władze edukacyjne	Wybrana przez ucznia, formuła nakierowana na zbieranie doświadczeń
Certyfikaty	Wydawane na zakończenie nauki, zależne od zweryfikowanej wiedzy	brak
Czas trwania	Zwykle 6-24 rok życia	Edukacja przez całe życie (lifelong learning)
Korzyści	Obowiązkowa i bezpłatna, dostarcza wiedzy podstawowej	Dostępna we wszystkich momentach życia, „druga szansa”
Deficyty	Niedostosowana do wszystkich, dyplomy nie są wszędzie uznawane	Brak formalnego uznania

Materiały źródłowe:

1. *T-Kit „Integracja społeczna” - Tony Geudens, Komisja Europejska, Strasbourg 2000.*
2. *T-Kit „Zarządzanie projektem” – Gavan Titley, Komisja Europejska, Strasbourg 2002.*
3. *Włączanie w działanie – Katarzyna Koper, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2006.*
4. *Study on the links between formal and non-formal education - Manuela du Bois-Reymond, Council of Europe, Strasbourg 2003.*
5. *Kompas – Edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą – Patricia Brander, Babrbara Oliveira, Rui Gomes, Ellie Ken, Jana Ondrackova, Marie-Laure Lemineur, Olena Suslowa, Rada Europy, Strasbourg 2002.*

**PA
TRIO
TYZM
JUTRA**

**MUZEUM
HISTORII
POLSKI**

Fundacja Rosa

**Muzeum
Powstania
Warszawskiego**

Warsztat „Nowoczesny Patriotyzm”

Grupa docelowa: uczniowie w wieku 15-19 lat

Wielkość grupy: około 18 osób

Zagadnienia:

- historia Powstania Warszawskiego oraz Powstańców,
- odpowiedzialność za podejmowane decyzje,
- patriotyzm, nacjonalizm, ksenofobia.

Cele:

- Pogłębienie świadomości podejmowanych decyzji oraz konsekwencji związanych z wyborami poprzez poznanie historii konkretnych osób (Powstańców Warszawskich),
- Zrozumienie różnic pomiędzy pojęciami patriotyzmu, nacjonalizmu a ksenofobii.

Rezultaty edukacyjne:

Wiedza	Umiejętności	Postawy
Zrozumienie przyczyn oraz konsekwencji wybuchu Powstania Warszawskiego	analizowanie, podsumowywanie oraz prezentowanie informacji zdobytych podczas pracy w grupie	zdolność spojrzenia na historię z różnych perspektyw
Podstawowa wiedza o pojęciach: patriotyzm, nacjonalizm, ksenofobia.	Rozróżnianie postaw patriotycznych, nacjonalistycznych i ksenofobicznych	świadomość wagi oraz konsekwencji podejmowanych decyzji
		większa empatia

Czas trwania: 90 min (dwie godziny lekcyjne)

Potrzebne materiały:

- flipcharty,
- markery,
- przygotowane flipcharty,
- kolorowe kredki, bibuła, klej, nożyczki.

Wymagania wobec osoby prowadzącej: wiedza o przebiegu Powstania Warszawskiego, znajomość filmu, znajomość pojęć.

Wymagania wobec uczestników: podstawowa wiedza o Powstaniu Warszawskim.

PA
TRIO
TYZM
JUTRA

Muzeum
Powstania
Warszawskiego

Przebieg zajęć krok po kroku:

1. Wprowadzenie – praca z pojęciami (patriotyzm, nacjonalizm, ksenofobia).

Cel: wyjaśnienie znaczenia poszczególnych pojęć, wprowadzenie do tematu warsztatu, stworzenie dobrej atmosfery do pracy.

- a. Powitanie (3 min)

Przedstaw siebie w kilku słowach (jeśli to konieczne) oraz opowiedz trochę o warsztacie. Możesz zaznaczyć, że warsztat jest kontynuacją pracy z filmem, który uczestnicy oglądali wcześniej.

- b. Metoda „Latające plakaty” (25 min)

Podziel uczestników na 3 grupy. Każda z nich powinna otrzymać flipchart z jednym z poniższych haseł:

- patriotyzm
- nacjonalizm
- ksenofobia

Daj każdej grupie 3–5 min na spisanie wszystkich skojarzeń, które przychodzą im do głowy. Możesz powiedzieć zespołom, że ich zadanie polega na przeprowadzeniu burzy mózgów i zapisaniu wyników na flipcharcie. Po upływie 3–5 minut poproś uczestników o wymienienie się plakatami. Powtórz tę czynność raz jeszcze. Każda grupa powinna mieć okazję popracować nad każdym z trzech haseł. Poproś uczestników, aby wrócili do kółka i usiedli obok osób, z którymi pracowali w czasie tego ćwiczenia. Następnie poproś, aby każda grupa wskazała jedną osobę. Zadaniem wskazanej osoby będzie przedstawienie wyników pracy.

Podziękuj serdecznie za wykonaną pracę, a następnie poprowadź dyskusję. Możesz korzystać z następujących pytań:

- czy to zadanie było trudne?
- czym różnią się omawiane pojęcia?
- czy uczestnicy spotkali się z określaniem poszczególnych osób nacjonalistą, patriotą lub ksenofobem?

Przedstaw podstawowe różnice pomiędzy tymi trzema pojęciami. Możesz posłużyć się przygotowaną definicją (*załącznik 1*).

2. Podejmowanie decyzji (35 min)

Poproś uczestników, aby wrócili pamięcią do filmu o Powstańcach. Niech przypomną sobie, kim byli bohaterowie tego filmu. Zapytaj ich o imiona Powstańców, a następnie zapisz je na flipcharcie.

Podziel uczestników na 3 grupy, niech każda pracuje z inną historią. Po zakończeniu ćwiczenia poproś uczestników o przedstawienie swoich opisów.

**PA
TRIO
TYZM
JUTRA**

**MUZEUM
HISTORII
POLSKI**

Fundacja Rosa

**Muzeum
Powstania
Warszawskiego**

Uczestnicy powinni pracować według ustalonego tematu. Aby zadanie było bardziej kreatywne, możesz rozdać im kolorowe kredki, bibułę, klej, nożyczki, a także poprosić ich, aby użyli swojej wyobraźni i przedstawili danego powstańca.

Zobrazuj na flipcharcie przykładowego powstańca (*załącznik 2*) oraz omów poszczególne pytania:

- głowa: jakie ma przesłanie dla młodych ludzi (czy mówi coś o patriotyzmie?)
- serce: czym się kieruje w życiu, czym się kierował w czasie powstania?
- ręce: co robi? Co robił w czasie powstania?
- nogi: co go ukształtowało? Jakimi wartościami się kieruje?
- co go otacza: jak widzi dzisiejszy świat?

3. Powrót do teraźniejszości (35 min)

Cel: uświadomienie uczestnikom, iż codziennie podejmujemy decyzje, które mają wpływ na nasze i innych życie.

Powiedz uczestnikom, że przeniesiemy się teraz z czasów II wojny światowej do współczesności. Podziel członków warsztatu na 3 grupy. Powiedz im, że każdy zespół otrzyma bardzo krótki scenariusz scenki. Zadanie będzie polegało na przygotowaniu 3-minutowego przedstawienia, które każda drużyna odegra przed pozostałymi grupami.

Poniżej znajdują się krótkie opisy scenek. Możesz rozdać uczestnikom scenariusze zadań przygotowane w *załączniku 3*.

SCENKA 1: NA ULICY	SCENKA 2: W SZKOLE	SCENKA 3:
<p>Mężczyzna leży na ulicy (1 osoba). 3 osoby przechodzą obojętnie. 1 osoba zachowuje się agresywnie. 1 osoba stara się pomóc.</p>	<p>Do szkoły przychodzi dziewczynka w hidżabie (=chuście) (1 osoba). 3 osoby nie zwracają na nią uwagi. 1 osoba jej dokucza. 1 osoba staje w jej obronie.</p>	<p>Czarnoskóry obcokrajowiec próbuje kupić znaczki na pocztce (1 osoba). 3 osoby nie zwracają na niego uwagi. 1 osoba wyśmiewa się z niego. 1 osoba stara się pomóc.</p>

Po odegraniu każdej scenki poproś uczestników o odpowiedź na poniższe pytania:

- Co się wydarzyło?
- Jakie zachowania zaobserwowaliśmy?
- Jakie postawy przyjmują osoby biorące udział w scenkach?
- Jak możemy interpretować zachowanie poszczególnych osób?

PA
TRIO
TYZM
JUTRA

MUZEUM
HISTORII
POLSKI

Fundacja Rosa

Muzeum
Powstania
Warszawskiego

- Jak czuły się osoby odgrywające role podczas scenki?
- Czy sami byliście/byłyście kiedyś w podobnych sytuacjach?
- Jak postąpiłby patriota, nacjonalista i ksenofob w poszczególnych sytuacjach?

Uwagi:

- Zrezygnuj ze „szkolnego” ustawienia ławek. Zdecydowanie polecamy pracować w „kółku”, kiedy każdy z uczestników może nawiązać kontakt wzrokowy z każdym innym uczestnikiem.
- Jeśli zamierzasz pracować z filmem i warsztatem, wskazane jest powiedzieć uczestnikom, że w czasie oglądania filmu powinni robić notatki oraz starać się zapamiętać cytaty bohaterów.
- Postaraj się nie przedstawiać siebie jako autorytetu moralnego. Pozwól odnaleźć grupie to, co jest dla niej najistotniejsze.
- Podczas pracy dobrze jest puścić spokojną muzykę w tle, pozwoli to uczestnikom lepiej się skoncentrować.
- Panuj nad czasem – jeśli grupa potrzebuje go więcej lub mniej, bądź elastyczny.
- Możesz wykorzystać film przygotowany w ramach projektu.

PA
TRIO
TYZM
JUTRA

Muzeum
Powstania
Warszawskiego

Załącznik 1

Patriotyzm – szacunek i umiłowanie ojczyzny, gotowość do poświęcenia się dla niej i narodu, stawianie dobra własnego kraju ponad interesy partykularne bądź osobiste. Poczucie silnej więzi emocjonalnej i społecznej z narodem, jego kulturą i tradycją. Patriotyzm to postawa wyrażająca się w wypełnianiu podstawowych konstytucyjnych obowiązków obywatelskich, takich jak służba wojskowa i obrona ojczyzny, wierność dla kraju, troska o wspólne dobro i dbałość o stan środowiska naturalnego, przestrzeganie prawa, gotowość do ponoszenia wszelkich ciężarów i świadczeń, w tym też płacenia podatków. Patriotyzm łączy się z szacunkiem dla innych narodów.

Nacjonalizm – ideologia i ruch polityczny, a także postawa społeczno-polityczna podporządkowująca interesy innych narodów celom własnego. Według tej ideologii wszelkie działania polityczne podejmowane są w celu podniesienia siły własnego narodu, a także oceniane przez pryzmat jego dobra i interesów. Oznacza albo dążenie do posiadania przez naród własnego państwa, albo (jeśli państwo narodowe już istnieje) dążenie do maksymalnego ujednoczenia jego populacji przez asymilację lub eliminację grup narodowo obcych.

Ksenofobia – niechęć do obcych. Pogardliwe zachowanie w stosunku do cudzoziemców. Słabo ukrywana wrogość wobec przedstawicieli innych kultur i wyznawców różnych religii. Często osoby choćby najuczciwsze i najbardziej prawe, ale jednak pochodzące z innego kraju, są traktowane jako osoby gorszej kategorii, którym nie należy się szacunek. Ksenofobia może mieć różne oblicza, najczęściej dotyczy osoby niepochodzącej z danego kraju, wyznającej odmienną religię, czy też inaczej zachowującej się. Wiąże się z wyśmiewaniem, obrażaniem, często lekceważeniem wcześniej wymienionych osób. Historia zna również bardziej drastyczne przejawy ksenofobi, która prowadziła do zastraszania, pobic czy nawet śmierci. Osoby takie są często pozbawione możliwości spokojnego życia, równych szans w szkole, czy pracy, ale co ważniejsze często są to osoby bardzo samotne. Z powodu niechęci wobec obcych trudno się im zaaklimatyzować i zaprzyjaźnić z kimś.

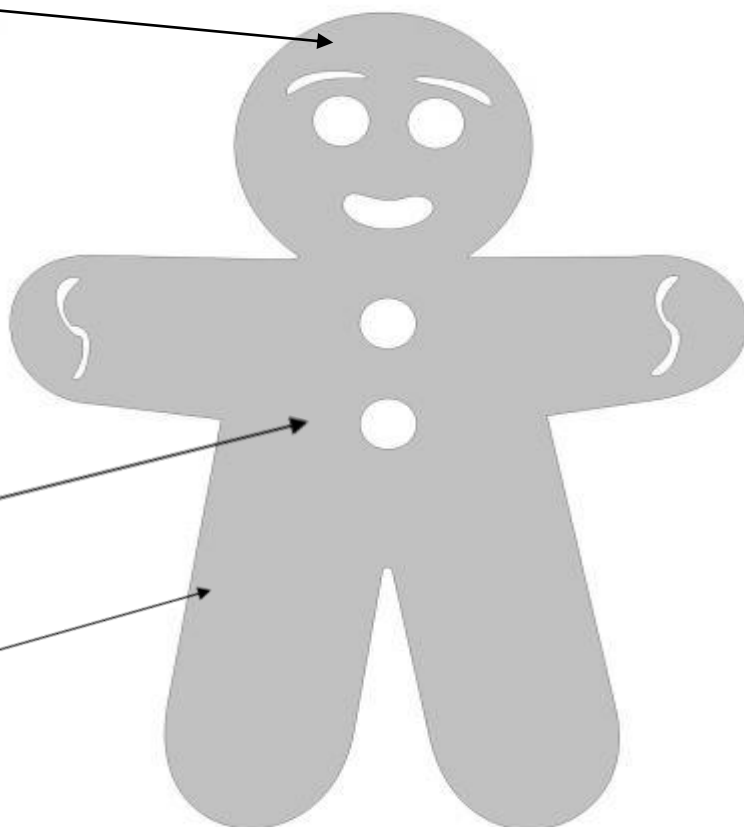
Załącznik 2

głowa: jakie ma przesłanie dla młodych ludzi (czy mówi coś o patriotyzmie?)

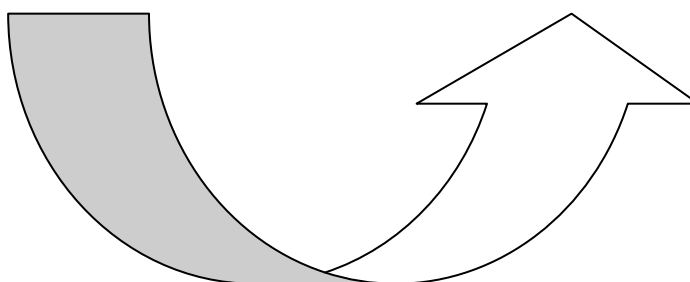
- ręce: co robi? Co robił w czasie powstania?

- serce: czym się kieruje w życiu, czym się kierował w czasie powstania?

- nogi: co go ukształtowało? Jakimi wartościami się kieruje?

- co go otacza: jak widzi dzisiejszy świat?

**PA
TRIO
TYZM
JUTRA**

**MUZEUM
HISTORII
POLSKI**

Fundacja Rosa

**Muzeum
Powstania
Warszawskiego**

Załącznik 3

Scenka 1

Miejsce: na ulicy

Przebieg zdarzeń:

- Nieprzytomny mężczyzna leży na ulicy.
- 3 osoby przechodzą obojętnie obok leżącego mężczyzny.
- 1 osoba zachowuje się agresywnie wobec leżącego mężczyzny.
- 1 osoba stara się pomóc leżącemu mężczyźnie.

Scenka 2

Miejsce: w szkole

Przebieg zdarzeń:

- Do szkoły przychodzi nowa uczennica, nosi hidżab (muzułmańska chusta zakrywająca włosy, uszy i szyję).
- 3 osoby nie zwracają żadnej uwagi na nową uczennicę.
- 1 osoba zaczyna dokuczać nowej uczennicy.
- 1 osoba staje w obronie nowej uczennicy.

Scenka 3

Miejsce: poczta

Przebieg zdarzeń:

- Czarnoskóry mężczyzna próbuje kupić znaczki na pocztówki.
- 3 osoby nie zwracają uwagi na próbującego kupić znaczki mężczyznę.
- 1 osoba wyśmiewa się z czarnoskórego mężczyzny.
- 1 osoba stara się pomóc czarnoskóremu mężczyźnie kupić znaczki.